

"İşâ vaktinde ki, o vakit gündüzün ufukta kalan bakiye-i âsârı dahi kaybolup gece âlemi kâinatı kaplar..." Açıklar mısınız?

Burada geçen ifadeleri daha rahat bakabilmeniz için, maddeler halinde izah etmek daha uygun olacaktır.

İşâ zamanının hatırlattıkları:

- Yazın süslü yeşil sahifesinin, kışın soğuk beyaz sahifesine çevrilmesindeki ilahî icraatı hatırlatır ve **"Güneş'i ve Ay'ı itaatkâr kılan"** ismini ders verir.
- Hem zamanın geçmesiyle kabir ehlinin geride bıraktıkları eserlerin dahi şu dünyadan kesilmesiyle, bütün bütün başka âleme geçmesini hatırlatır ve (yaratan hayatı ve Ölümü) خَالِقُ الْمَوْتِ وَالْحَيَاةِ ismini ders verir.
- Hem dar ve fâni ve hakir dünyanın tamamen harap olup, azim sekeratıyla vefat edip geniş ve bâkî ve azametli âlem-i âhiretin inkişafını hatırlatır ve خَالِقُ السَّمَاءِ وَاتُّوَ الْأَرْضِ (göklerin ve yerin yaratıcısı) ismini ders verir.
- **Hem şu dersi de verir ki:** Şu kâinatın sahibi o zat olabilir ki, gece ve gündüzü, kış ve yazı, dünya ve âhireti bir kitabın sayfeleri gibi kolaylıkla çevirir, yazar, bozar, değiştirir ve bütün bunlara hükmeder bir Kadîr-i Mutlak'tır.

Ruh-u beşer:

- Nihâyetsiz âciz ve zayıftır.
- Hem nihâyetsiz fakir ve muhtaçtır.
- Hem nihâyetsiz bir istikbal zulümâtına dalmıştır.

(İnanmayanlar için ölüm ötesi tamamen karanlıktır, hiçbir ümit ışığı yoktur. Müminler için ise, kabir dünyadan daha güzel bir alemdir ve onu mahşer, mizan ve -inşallah- cennet hayatı takib edecektir.)

- Hem nihâyetsiz hadisat içinde çalkanmaktadır.

(Dünya imtihanı sonsuz hadiselerle çalkanmaktadır. İnanan bir insan, Üstad'ın ifadesiyle **"kemâl-i emniyetle, hâdisâtın dağlarvâri dalgaları içinde seyran eder."** Her bir hadise için üzerine düşen görevi yaptıktan sonra, sabır, teslim ve tevekkül ile bu hadiseleri ahiretine mal edebilir.)

İşâ namazının mânası:

-
- İbrahîm (a.s.) gibi **“Ben batanları sevmem!”** diyerek **Bâkî** bir zatın dergâhına namazla iltica etmek.
  - Şu fâni âlemde ve fâni ömürde ve karanlık dünyada ve karanlık istikbalde bir **Bâkî-i Sermedi** ile münacat edip, bir parçacık bir sohbet-i bakiye etmek.
  - Bu sayede birkaç dakikacık bir ömr-ü baki içinde dünyasına nur serpecek, istikbalini ışıklandıracak ve mevcudatın ve ahbabının firak ve zevalinden neşet eden yaralarına merhem sürecek olan **Rahmân-ı Rahîm**'in iltifat-ı rahmetini ve nur-u hidâyetini görüp istemek.
  - Hem muvakkaten onu unutan ve gizlenen dünyayı o dahi unutup dertlerini kalbin ağlamasıyla dergâh-ı rahmette dökmek.
  - Hem ne olur ne olmaz, ölüme benzeyen uykuya girmeden evvel son vazife-i ubudiyetini yapıp günlük amel defterini hüsn-ü hatime ile bağlamak.
  - Bütün fâni sevdiklerine bedel bir Mâbud ve **Mahbub-u Bâkî**'nin; bütün dilencilik ettiği âcizlere bedel bir **Kadîr-i Kerîm**'in; bütün titrediği muzırların şerrinden kurtulmak için de bir **Hafiz-i Rahîm**'in huzuruna çıkmaktır.

Fatiha'nın mânası:

- Fatiha ile başlamak; yani bir şeye yaramayan, yerinde olmayan, nakis ve fakir mahlûkları medih ve minnettarlığa bedel, **Kâmil-i Mutlak** ve **Ganiyy-i Mutlak** ve **Rahîm** ve **Kerîm** olan **Rabbü'l-Âlemîn**'i methüsenâ etmek.
- Hem **إِيَّاكَ نَعْبُدُ** hitabına terakki etmek.

(Fatiha sûresinde **دُبَعْنَا لَكَ** hitabına kadar olan bölüm, gâibâne hitaptır. Kişi bu makama kadar Allah ile gâibâne konuşur ve der ki: **“Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun. O, Rahmân'dır ve Rahîm'dir. Din gününün sahibidir.”** İşte bundan sonra **إِيَّاكَ نَعْبُدُ** der ve artık gâibâne ibadetten hitap makamına çıkar ve **“Ancak sana ibadet ederiz.”** diyerek Rabbine doğrudan hitap eder.

- Yani küçüklüğü, hiçliği, kimsesizliği ile beraber, Ezel ve Ebed Sultanı olan **مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ** 'e intisabıyla şu kâinatta nazdar bir misafir ve ehemmiyetli bir vazifedar makamına girip, **إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ** demekle bütün mahlûkat namına, kâinatın cemaat-i kübrâsı ve cemiyet-i uzmâsındaki ibâdât ve istiânâtı Ona takdim etmek.

(İnsan **“Ancak sana ibadet ederim ve senden yardım dilerim.”** demek yerine **“Ancak sana ibadet ederiz ve senden yardım dileriz.”** demektedir. İşte namaz kılan kimse, buradaki çoğul sigasıyla bütün mahlûkat namına konuşur ve şu kâinatın büyük cemaati ve azim cemiyeti olan bitkilerin ve hayvanların da ibadet ve yardım dileklerini Allah'a takdim eder.)

-
- Hem **اهدنا الصراط المستقيم** demekle, istikbalin karanlığı içinde ebedî saadete giden nuranî yola ve sırat-ı müstakime hidâyeti istemek.
  - Hem şimdi yatmış nebatat ve hayvanat gibi, gizlenmiş güneşlerin ve hûşyar yıldızların, emrine birer musahhar nefer olduğu zatın kibriyasını düşünüp **“Allahü ekber”** diyerek rükûa varmak.
  - Hem bütün mahlûkatın secde-i kübrasını düşünmek. Yani şu gecede yatmış mahlûkat gibi her senede, her asırdaki envâ-ı mevcudat, dünyevî vazifelerinden terhis edildiği, yani âlem-i gayba gönderildiği vakit, nihâyet intizam ile zevalde gurub seccadesinde **“Allahü ekber”** deyip secde ettiklerini düşünmek.
  - Hem mahlûkatın bahar mevsiminde haşrolup, kıyam edip **Mevlâ’nın** hizmetinde el bağlamaları gibi; şu insancık dahi onlara iktidaen, **Mevla’nın** huzurunda bir muhabbet, bir mahviyet ve bir tezellül içinde **“Allahü ekber”** deyip sücuda gitmek.
  - Yani bir nevi mi'raca çıkmak demek olan **işâ namazını** kılmak ne kadar hoş, ne kadar güzel, ne kadar şirin, ne kadar yüksek, ne kadar aziz ve leziz, ne kadar mâkul ve münasip bir vazife, bir hizmet, bir ubudiyet, bir ciddi hakikat olduğunu elbette anladın!